

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
правового регулювання економіки
Протокол № 2 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	всі
Спеціальність	всі
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	всі

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробники:

к.ю.н., доцент

Олександр ЛИСЯК

к.ю.н., доцент

Підписано КЕП

Олена ОСТАПЕНКО

к.е.н., доцент

Ганна БРУСІЛЬЦЕВА

Завідувач кафедри
правового регулювання
економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Харків
2023

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародне право» спрямована на отримання та засвоєння здобувачами знань, умінь та навичок в сфері міжнародного права, зокрема з питань, що стосуються поняття та особливостей, норм, принципів та джерел, суб'єктів міжнародного права; правового статусу території в міжнародному праві; права міжнародних договорів, міжнародного права прав людини; міжнародного кримінального права; права зовнішніх зносин тощо.

Актуальність вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне право», обумовлюється тим, що сучасний стан міжнародних відносин характеризується значною мірою нерозривністю міжнародного та національного права. Розширення участі України в міжнародних відносинах, насамперед внаслідок інтеграційних європейських та євроатлантичних напрямків, зумовлює необхідність вивчення та впровадження в життя сучасних міжнародних стандартів через вдосконалення національних механізмів та створення сприятливих умов для їх імплементації. Відповідно нагальним стає поглиблення правового світогляду здобувачів шляхом детального аналізу та вивчення особливостей принципів та норм, які регулюють відносини між державами, міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародного права.

Мета навчальної дисципліни «Міжнародне право» полягає у засвоєнні здобувачами особливостей та основних понять, категорій, інститутів та галузей міжнародного права; закономірностей розвитку міжнародних відносин тощо. Практичне застосування набутих теоретичних знань допоможе здобувачам оволодіти навичками використання інформації, яка міститься в різноманітних джерелах міжнародного права з метою встановлення або підтримання ефективних міжнародних відносин.

Завданнями навчальної дисципліни є: реалізувати зміст освіти відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців; сприяти формуванню освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до опанування наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до змін у сфері міжнародного права, адаптації національного законодавства в європейський правовий механізм; опанування здобувачами системи знань, які допоможуть формуванню правничого світогляду і правосвідомості особистості, виробленню правового мислення.

Предметом навчальної дисципліни є система правових відносин стосовно регулювання міжнародних відносин, підстави виникнення та здійснення міжнародних правових норм.

Об'єктом навчальної дисципліни є міждержавні відносини, в яких ці держави виступають суб'єктами публічної влади.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність працювати в команді.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p>
Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p>

	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.
Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>
Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p>
Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p>

	<p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність працювати в команді.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Прагнення до збереження навколишнього середовища.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.</p>	<p>Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p>

	<p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>
<p>Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.</p>	<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.</p> <p>Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.</p> <p>Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.</p> <p>Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.</p> <p>Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.</p> <p>Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.</p> <p>Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.</p>

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина.

Тема 1. Поняття та сутність міжнародного права. Джерела міжнародного права.

1.1. Поняття та зміст міжнародного права.

Юридична природа та соціальна сутність міжнародного права. Сфера застосування норм міжнародного права. Міждержавна основа міжнародного права. Суб'єкти сучасного міжнародного права. Об'єкт сучасного міжнародного права. Визначення міжнародного права. Функції міжнародного права.

1.2. Система міжнародного права.

Поняття системи міжнародного права. Поняття галузі міжнародного права. Поняття інституту міжнародного права. Поняття норми міжнародного права. Структура міжнародно-правові норми. Норми «jus cogens». Норми «м'якого права». Основні особливості сучасної системи міжнародного права.

1.3. Імплементация норм міжнародного права.

Співвідношення міжнародного і національного права. Поняття імплементации норм міжнародного права. Поняття і сутність рецепції. Основні види рецепції. Поняття інкорпорації, трансформації, відсилання.

1.4. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного права.

Поняття кодифікації. Завдання кодифікації. Суб'єкти здійснення кодифікації.

1.5. Співвідношення міжнародного і національного права.

Моністична теорія співвідношення міжнародного та національного права. Дуалістична теорія співвідношення міжнародного та національного права. Положення статті 9 Конституції України щодо співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права.

1.6. Співвідношення міжнародного (публічного) і міжнародного приватного права.

Поняття міжнародного публічного права. Поняття міжнародного приватного права. Підстави розмежування міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

1.7. Поняття джерел міжнародного права.

Різниця між джерелами міжнародного права та національного права. Орієнтовний перелік джерел згідно статті 38 Статуту Міжнародного суду ООН. Поняття загальних міжнародних конвенцій. Поняття міжнародного звичаю. Судові рішення як джерела міжнародного права. Односторонні дії й акти держав. Доктрини.

1.8. Міжнародний договір як основне джерело міжнародного права.

Поняття міжнародного договору. Загальна характеристика міжнародного договору.

1.9. Міжнародний звичай.

Поняття міжнародного звичаю. Особливість міжнародного звичаю як джерела міжнародного права. Формулювання міжнародного звичаю згідно статті 38 Статуту Міжнародного суду ООН. Практика держав, яка формує міжнародний звичай. Припинення звичасвої норми загального міжнародного права. Випадки застосування міжнародного звичаю.

1.10. Загальні принципи права.

Поняття загальних принципів права. Групи загальних принципів права.

1.11. Допоміжні джерела міжнародного права.

Поняття допоміжних джерел міжнародного права. Рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів як допоміжні джерела міжнародного права.

Тема 2. Основні принципи міжнародного права.

2.1. Юридична природа основних принципів міжнародного права.

Характерні ознаки основних принципів міжнародного права. Передумови появи основних принципів міжнародного права. Поняття основних принципів міжнародного права. Поняття функцій основних принципів міжнародного права. Основні функції принципів міжнародного права. Нормативне закріплення основних принципів міжнародного права. Тлумачення основних принципів. Класифікація основних принципів міжнародного права.

2.2. Принцип суверенної рівності держав.

Поняття принципу суверенної рівності держав. Нормативне закріплення принципу суверенної рівності держав. Елементи принципу суверенної рівності держав. Рівність правового статусу держав. Права держав відповідно до принципу суверенної рівності держав. Обов'язки держав відповідно до принципу суверенної рівності держав. Основне призначення принципу суверенної рівності.

2.3. Принцип невтручання у внутрішні справи.

Поняття принципу невтручання у внутрішні справи. Нормативне закріплення принципу невтручання у внутрішні справи. Заборони згідно принципу невтручання у внутрішні справи. Випадки, на які поширюється принцип невтручання у внутрішні справи згідно Розділу 7 Статуту ООН. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу невтручання у внутрішні справи.

2.4. Принцип рівноправ'я та самовизначення народів.

Поняття принципу рівноправ'я та самовизначення народів. Нормативне закріплення принципу рівноправ'я та самовизначення народів. Поняття самовизначення. Право народів на самовизначення. Співвідношення принципу рівноправ'я та самовизначення народів із принципом територіальної цілісності. Права й обов'язки суб'єктів міжнародного права згідно принципу рівноправ'я та самовизначення народів.

2.5. Принцип незастосування сили або погрози силою.

Поняття принципу незастосування сили або погрози силою. Нормативне закріплення принципу незастосування сили або погрози силою. Застосування збройних сил проти іншої держави. Поняття актів агресії. Випадки можливості застосування сили згідно Статуту ООН. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу незастосування сили або погрози силою.

2.6. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.

Поняття принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Нормативне закріплення принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Тлумачення принципу мирного вирішення міжнародних спорів. Вирішення проблем вибору мирних засобів вирішення міжнародних спорів. Переговори, консультації сторін, обстеження, посередництво, примирення (погоджувальна процедура), міжнародний арбітраж, судовий розгляд, добрі послуги як засоби мирного врегулювання міжнародних спорів. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу мирного вирішення міжнародних спорів.

2.7. Принцип непорушності кордонів.

Поняття принципу непорушності кордонів. Нормативне закріплення принципу непорушності кордонів. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу непорушності кордонів.

2.8. Принцип територіальної цілісності.

Поняття принципу територіальної цілісності. Нормативне закріплення принципу територіальної цілісності. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу територіальної цілісності.

2.9. Принцип поваги до прав людини й основних свобод.

Поняття принципу поваги до прав людини й основних свобод. Нормативне закріплення принципу поваги до прав людини й основних свобод. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу поваги до прав людини й основних свобод.

2.10. Принцип співробітництва.

Поняття принципу співробітництва. Нормативне закріплення принципу співробітництва. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу співробітництва.

2.11. Принцип добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом.

Поняття принципу добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом. Нормативне закріплення принципу добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом. Зобов'язання суб'єктів міжнародного права згідно принципу добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом.

Тема 3. Суб'єкти міжнародного права. Визнання і правонаступництво в міжнародному праві.

3.1. Поняття суб'єкта міжнародного права.

Поняття суб'єктів міжнародного права. Поняття міжнародної правосуб'єктності. Елементи міжнародної правосуб'єктності. Групи прав і обов'язків, які є змістом міжнародної правоздатності. Групи суб'єктів міжнародного права залежно від походження, політико-правової природи, наявності чи відсутності суверенітету, а також характеру участі в міжнародних правовідносинах. Напівсуверенні суб'єкти міжнародного права.

3.2. Держава – основний суб'єкт міжнародного права.

Роль держав на міжнародній арені. Поняття суверенітету. Міжнародно-правовий аспект суверенітету. Внутрішній аспект суверенітету. Права й обов'язки держав, закріплені в різних міжнародно-правових джерелах. Унітарна держава. Федерація та її суб'єкти. Конфедерація. Статус постійного нейтралітету держав.

3.3. Міжнародна правосуб'єктність народів і націй, що борються за незалежність.

Поняття нації. Визнання та затвердження в міжнародному праві принципу рівності й самовизначення народів. Основні права нації чи народу, що борються за незалежність. Умови визнання нації, що бореться за незалежність, суб'єктом міжнародного права. Характерні ознаки суверенітету нації, що бореться за

національне визволення. Відмінність права національних меншин захищати свою національно-культурну самобутність від права народів на самовизначення. Міжнародно-правовий статус корінних народів.

3.4. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій.

Зміст міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій. Види міжнародних організацій. Статути міжнародних організацій.

3.5. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень.

Характерні ознаки міжнародної правосуб'єктності державоподібних утворень. Поняття вільного міста. Вищий юридичний акт вільного міста. Місто-держава. Міжнародна правосуб'єктність Ватикану. Міжнародна правосуб'єктність Мальтійського ордену.

3.6. Міжнародна правосуб'єктність фізичних осіб.

Основні підстави для визнання міжнародної правосуб'єктності фізичних осіб. Права та обов'язки фізичних осіб на підставі міжнародних договорів.

3.7. Міжнародна правосуб'єктність транснаціональних корпорацій.

Поняття транснаціональної корпорації (ТНК). Спроби регулювання діяльності ТНК. Ознаки транснаціональної корпорації.

3.8. Визнання в міжнародному праві.

Поняття визнання у міжнародному праві. Політичний акт визнання у міжнародному праві. Визнання як юридичний акт визнання у міжнародному праві. Підстави виникнення питання про визнання у міжнародному праві. Теорії визнання держав. Форми визнання у міжнародному праві. Види визнання у міжнародному праві. Визнання держав. Визнання урядів. Визнання урядів у вигнанні. Визнання націй. Визнання воюючих та повсталих сторін. Визнання державоподібних утворень.

3.9. правонаступництво держав.

Поняття правонаступництва держав. Підстави виникнення правонаступництва держав. Теорії правонаступництва. Повне та часткове правонаступництво. Нормативне регулювання правонаступництва держав. правонаступництво щодо державної власності, державних архівів і державних боргів у сучасному міжнародному праві. Державна власність колишньої держави. Поняття континуїтету держави. Закон України «Про правонаступництво України» від 1991 року.

3.10. Україна як повноправний суб'єкт міжнародного права.

Приєднання України до Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. Становлення України як повноправного суб'єкта міжнародних відносин.

3.11. Україна в міжнародних організаціях.

Участь України у міжнародних організаціях. Напрямки реалізації Україною стратегічних зовнішньополітичних завдань. Загальні принципи зовнішньої політики України. Внесок України в миротворчу діяльність ООН. Участь України відзначається в діяльності органів системи ООН у галузі прав людини. Участь України у роботі Європейської економічної комісії ООН (ЄЕК ООН). Співробітництво України з ООН у галузі роззброєння й обмежень озброєнь.

Діяльність України в ОБСЄ. Співпраця з Міжнародним валютним фондом. Співпраця з Міжнародним банком реконструкції та розвитку. Залучення України у Світову організацію торгівлі (СОТ). Відносини з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Участь України в Організації Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС). Участь України в Раді Європи (РЄ). Участь України в Центральноевропейській ініціативі (ЦЕІ). Основні напрямки діяльності України у міжнародній сфері. Діяльність української дипломатії на міжнародній арені.

Тема 4. Право міжнародних договорів.

4.1. Поняття права міжнародних договорів, його джерела.

Поняття права міжнародних договорів. Основні джерела міжнародних договорів. Нормативна регламентація міжнародних договорів України та закріплення норм міжнародних договорів в Конституції України.

4.2. Поняття міжнародного договору.

Визначення міжнародного договору. Функції міжнародних договорів у системі міжнародних відносин. Характерні ознаки міжнародного договору. Мета, об'єкт і предмет міжнародного договору. Сторони в міжнародному договорі. Поняття договірної держави. Поняття учасника та третьої держави у міжнародному договорі.

4.3. Класифікація міжнародних договорів.

Класифікація міжнародних договорів за кількістю сторін договору. Класифікація міжнародних договорів за сферою та чинністю дії договору. Класифікація міжнародних договорів за ступенем відкритості договору. Класифікація міжнародних договорів залежно від суб'єкта, що укладає договір. Класифікація міжнародних договорів залежно від форми договору. Класифікація міжнародних договорів залежно від об'єкта міжнародно-правового регулювання. Класифікація міжнародних договорів за строком дії договору.

4.4. Структура міжнародного договору.

Поняття структури міжнародного договору. Обов'язкові елементи міжнародного договору. Поділ міжнародного договору на частини та статті. Найменування міжнародного договору. Мова міжнародного договору.

4.5. Стадії укладення міжнародних договорів.

Поняття укладання міжнародних договорів. Стадії та процес укладання міжнародного договору. Підписання міжнародного договору. Згода на обов'язковість міжнародного договору. Ратифікація міжнародного договору. Ухвалення, затвердження міжнародного договору. Депонування міжнародного договору. Поняття депозитарія міжнародного договору. Реєстрація міжнародних договорів. Промульгація міжнародного договору. Застереження у міжнародному договорі. Внесення поправок до міжнародного договору.

4.6. Тлумачення міжнародних договорів.

Поняття тлумачення міжнародних договорів. Принципи тлумачення міжнародних договорів. Принцип ефективності тлумачення міжнародних

договорів. Поняття граматичного тлумачення. Поняття логічного тлумачення. Поняття спеціально-юридичного тлумачення. Поняття історичного способу тлумачення. Системний спосіб тлумачення. Неофіційне тлумачення міжнародного договору. Тлумачення міжнародних договорів міжнародними організаціями й ООН.

4.7. Припинення і зупинення дії міжнародних договорів.

Поняття дійсності міжнародного договору. Підстави недійсності міжнародного договору. Відносна та абсолютна недійсність міжнародних договорів. Закінчення строку дії міжнародного договору або його виконання. Вихід із договору або його припинення. Анулювання міжнародного договору. Правомірність посилання на неможливість виконання міжнародного договору. Зупинення міжнародного договору. Правила естопеля. Припинення або зупинення дії окремих положень міжнародного договору.

Тема 5. Відповідальність у міжнародному праві.

5.1. Поняття й підстави міжнародно-правової відповідальності.

Поняття міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародно-правової відповідальності. Види відповідальності держав. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння згідно Резолюції A/RES/56/83 Генеральної Асамблеї ООН. Поняття нормативної (правової) підстави відповідальності. Поняття фактичної підстави міжнародно-правової відповідальності. Поняття процесуальних підстав міжнародно-правової відповідальності. Основні ознаки міжнародного правопорушення. Протиправна поведінка та її прояви. Шкода, характер та обсяг збитків. Причинно-наслідковий зв'язок (реальний, об'єктивний, необхідний, а не випадковий) між протиправною поведінкою та заподіяною шкодою. Види міжнародних правопорушень, що визначаються за суб'єктною й суб'єктивною сторонами складу таких правопорушень. Поняття міжнародних злочинів. Види міжнародних злочинів. Випадки здійснення міжнародних злочинів. Поняття злочину міжнародного характеру. Випадки здійснення злочину міжнародного характеру. Поняття міжнародних деліктів. Ознаки міжнародних деліктів. Поняття звільнення від відповідальності. Обставини, що виключають відповідальність держав (звільняють від відповідальності). Посилання на стан крайньої необхідності як підставу для виключення протиправності діяння. Відмінність між обставинами, що звільняють від відповідальності, від фактів та дій, які виключають кваліфікацію діяння суб'єкта як правопорушення. Критерії законності самооборони.

5.2. Види й форми міжнародно-правової відповідальності.

Види відповідальності у міжнародному праві. Матеріальна відповідальність. Реституція та субституція. Ординарна й надзвичайна репарація. Сатисфакція. Ресторація. Репресалії. Реторсії. Міжнародні санкції. Поняття та види контрзаходів (санкцій). Самооборона. Переслідування порушників міжнародного права.

5.3. Відповідальність держав у міжнародному праві.

Держава як суб'єкт відповідальності в міжнародному праві. Кваліфікаційні умови, за яких поведінка будь-якого органу, особи або установи повинна розглядатись як діяння самої держави відповідно до міжнародного права.

5.4. Відповідальність міжнародних міжурядових організацій у міжнародному праві.

Обсяг і межі відповідальності міжнародних організацій. Матеріальна відповідальність міжнародної організації.

5.5. Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.

Питання визнання кримінальної юрисдикції над фізичною особою в міжнародному праві. Обов'язок держав переслідувати за національним законодавством (або видати) за воєнні злочини та злочини проти людяності. Невідворотність покарання за вчинене міжнародне правопорушення. Спеціальний суд, уповноважений притягувати до відповідальності фізичних осіб. Підстави настання міжнародної кримінальної відповідальності фізичних осіб. Територіальна юрисдикція. Застосування принципів громадянства, пасивної правосуб'єктності, захисної юрисдикції, універсальної юрисдикції. Поняття екстериторіальної юрисдикції.

Тема 6. Територія в міжнародному праві.

6.1. Поняття та види територій у міжнародному праві.

Поняття території у міжнародному праві. Поняття правового статусу території. Поняття правового режиму. Види правового режиму території.

6.2. Поняття державної території та її складові частини.

Поняття державної території. Функції державної території. Суходільна територія держави. Поняття та характеристика анклаву. Водна територія держави. Повітряна територія держави. Поняття надр. Поняття умовної (квазі) території держави.

6.3. Державні кордони: поняття, види, порядок встановлення.

Поняття державного кордону. Державний кордон України. Поняття суходільного кордону держави. Поняття орографічного державного кордону. Поняття геометричного державного кордону. Поняття географічного (астрономічного) державного кордону. Види водного кордону держави. Порядок встановлення водного кордону держави. Поняття морських кордонів держави. Зовнішні межі територіального моря та їх встановлення. Повітряні кордони держави. Поняття та порядок делімітації кордону. Поняття та порядок демаркації кордону. Регулювання державних кордонів згідно принципів непорушності кордонів і територіальної цілісності. Роль принципу самовизначення народів у процесі утворення нових держав. Правомірні способи зміни державної території. Неправомірні способи зміни державної території.

6.4. Міжнародно-правовий режим рік та озер.

Поняття та міжнародно-правовий режим міжнародних рік. Міжнародно-правовий режим однієї з найбільших міжнародних рік Європи – Дунаю. Поняття

та міжнародно-правовий режим прикордонних рік. Поняття та міжнародно-правовий режим прикордонних озер.

6.5. Міжнародно-правовий режим Арктики.

Визначення Арктики. Термін «арктичні прибережні держави». Міжнародний арктичний науковий комітет (МАНК). Арктична рада.

6.6. Міжнародно-правовий режим Антарктики.

Визначення Антарктики. Договір про Антарктику та його положення. Конвенція про зберігання тюленів Антарктики 1972 р. та зобов'язання держав-учасниць конвенції. Принципи раціонального використання морських живих ресурсів Антарктики згідно Конвенції про зберігання тюленів Антарктики 1972 р. Комісія зі збереження морських живих ресурсів Антарктики (АНТКОМ). Способи діяльності у районі дії Договору про Антарктику 1959 р. Комітет з охорони навколишнього середовища (КОНС) та сфера його діяльності.

Тема 7. Міжнародно-правовий статус населення.

7.1. Поняття населення в міжнародному праві.

Поняття населення в міжнародному праві. Склад населення держави. Міжнародні акти, що регулюють визначення правового статусу населення. Принцип поважання до прав людини.

7.2. Міжнародно-правові питання громадянства.

Способи набуття громадянства. Припинення громадянства.

7.3. Правовий статус іноземців.

Поняття правового статусу іноземців. Положення Декларації про права людини щодо осіб, які не є громадянами країни, в якій вони проживають щодо захисту прав і свобод іноземців. Види правових режимів іноземців. Особливий статус іноземців, пов'язаний із наданням їм дипломатичних і консульських привілеїв та імунітетів. Зміст політичних прав іноземців. Порядок в'їзду й виїзду іноземців. Притягнення до відповідальності іноземців.

7.4. Правовий статус осіб без громадянства.

Нормативне регулювання правового статусу осіб без громадянства. Поняття апатридів та підстави набуття статусу апатрида.

7.5. Особливості правового статусу осіб, що володіють множинним громадянством.

Поняття множинного громадянства. Позитивні наслідки множинного громадянства. Негативні наслідки множинного громадянства.

7.6. Міжнародно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців.

Поняття біженців. Нормативне регулювання правового статусу біженців. Особи, які належать до біженців. Особи, які не належать до біженців. Права та обов'язки біженців. Зобов'язання держав щодо біженців. Процедури контролю міжнародно-правового статусу біженців. Поняття внутрішньо-переміщених осіб. Відмінність між біженцями та внутрішньо-переміщеними особами. Міжнародний механізм забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб.

7.7. Право притулку.

Поняття права притулку. Нормативне регулювання права притулку. Реалізація права притулку. Відмінність у правовому статусі особи, яка отримала притулок, від правового статусу іноземця. Поняття територіального притулку. Поняття дипломатичного притулку. Заборона надання політичного притулку на території військових баз і військових таборів.

Тема 8. Право зовнішніх зносин.

8.1. Поняття права зовнішніх зносин, його джерела.

Поняття зовнішніх зносин. Поняття права зовнішніх зносин. Підгалузі міжнародного права виходячи з ідеї розгляду різних форм здійснення зовнішніх зносин як єдиної самостійної галузі міжнародного права. Джерела права зовнішніх зносин.

8.2. Система органів зовнішніх зносин.

Поняття внутрішньодержавних органів зовнішніх зносин. Групи внутрішньодержавних органів зовнішніх зносин. Нормативне закріплення правового статусу органів зовнішніх зносин усередині держави. Нормативне закріплення правового статусу органів зовнішніх зносин в Україні.

8.3. Дипломатичні представництва: поняття, функції.

Поняття дипломатичного представництва. Види дипломатичних представництв. Склад дипломатичного представництва. Поняття глави дипломатичного представництва та їх класифікація. Члени дипломатичного персоналу. Адміністративно-технічний персонал дипломатичного представництва. Обслуговуючий персонал. Дуаен (декан, старшина): поняття та обов'язки. Функції дипломатичного представництва. Поняття торговельного представництва та його основні функції. Поняття та система органів дипломатичної служби. Міністерство закордонних справ України та його представництва. Закордонні дипломатичні установи України. Поняття спеціальних місій. Дипломатичні посади для дипломатичних службовців органів дипломатичної служби.

8.4. Початок і закінчення дипломатичної місії. Дипломатичні імунітети та привілеї.

Етапи призначення і вступ на посаду глави дипломатичного представництва – акредитування. Поняття вірчої грамоти. Випадки припинення діяльності дипломатичних представництв у цілому як органів держави за кордоном. Повідомлення про розірвання дипломатичних відносин. Розрив дипломатичних відносин, тимчасового або остаточного відзиви представництва. Припинення функцій дипломатичних представників. Поняття відкличної грамоти. Причини оголошення «*persona non grata*». Перелік підстав припинення дипломатичної служби відповідно до Закону України «Про дипломатичну службу» 2018 р. Поняття привілеїв. Поняття імунітету. Поняття дипломатичних привілеїв й імунітетів. Види дипломатичних привілеїв та імунітетів. Особисті привілеї та імунітети дипломатичних представників.

8.5. Консульські установи: поняття, види, функції.

Поняття консульської установи. Джерела консульського права. Поняття консульського округу. Функції консульства на території перебування держави. Види консульських установ, які очолюються відповідними главами. Поняття генерального консула. Поняття віце-консула. Поняття консульських агентів. Співробітники обслуговуючого персоналу. Почесні консули. Функції консула згідно законодавства України. Права осіб, які перебувають за кордоном, на допомогу консульської установи України.

8.6. Консульські привілеї й імунітети.

Види консульських привілеїв та імунітетів. Недоторканність консульських приміщень. Недоторканість консульської кореспонденції та консульської валізи. Привілеї та імунітети персоналу консульської установи.

8.7. Представництва держав при міжнародних організаціях.

Категорії місій держав при міжнародних організаціях. Постійна місія спостерігача. Функції постійних представництв держав при міжнародних організаціях. Повноваження глави представництва міжнародної організації. Припинення функцій персоналу постійного представництва при міжнародних організаціях. Поняття делегації.

8.8. Спеціальні місії.

Характерні ознаки спеціальних місій. Склад спеціальної місії. Припинення функцій спеціальних місій. Привілеї та імунітети спеціальних місій.

Змістовий модуль 2. Особлива частина.

Тема 9. Право міжнародних організацій.

9.1. Поняття права міжнародних організацій, його джерела.

Поняття права міжнародних організацій. Джерела права міжнародних організацій. Акти, що регламентують внутрішньо-організаційні питання функціонування організацій.

9.2. Поняття, ознаки і класифікація міжнародних міждержавних організацій.

Поняття міжнародної міждержавної організації. Ознаки міжнародної міждержавної організації. Галузі, в яких створюються міжнародні міждержавні організації для координації зусиль держав. Принцип суверенної рівності держав-членів як обов'язковий принцип для міжнародної міждержавної організації. Функції міжнародних міждержавних організацій. Класифікація міждержавних організацій.

9.3. Міжнародна правосуб'єктність і структура міжнародних міждержавних організацій.

Права міжнародних міждержавних організацій. Міжнародна правосуб'єктність міждержавних організацій. Структура міжнародних міждержавних організацій. Виконавчі органи міжнародних міждержавних організацій. Секретаріат міжнародних міждержавних організацій.

9.4. Організація Об'єднаних Націй: цілі, система органів, повноваження.

Поняття Організації Об'єднаних Націй (ООН). Статут ООН. Мета Організації Об'єднаних Націй. Принципи Організації Об'єднаних Націй. Члени ООН.

Офіційні мови ООН. Головні та допоміжні органи ООН. Операції ООН із підтримки міжнародного миру та безпеки. Економічна й Соціальна Рада (ЕКОСОП): поняття та повноваження. Головні та допоміжні органи ЕКОСОП. Поняття та основні завдання системи опіки. Міжнародний Суд: поняття, склад та повноваження. Основні форми діяльності спеціалізованих установ ООН.

9.5. Регіональні міжнародні міжурядові організації.

Поняття регіональних міжнародних міжурядових організацій. Рада Європи (РЄ): поняття, цілі, структура. Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ): поняття, цілі, структура. Європейський Союз (ЄС): поняття, цілі, структура. Організація Північноатлантичного договору (НАТО): поняття, цілі, структура. Організація американських держав (ОАД): поняття, цілі. Ліга арабських держав (ЛАД): поняття, цілі. Африканський Союз (АС): поняття, цілі. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН): поняття, цілі.

9.6. Міжнародні конференції.

Поняття міжнародних конференцій. Види міжнародних конференцій. Важливий елемент підготовки міжнародної конференції. власні процедурні норми, які регулюють різні сторони її діяльності міжнародних конференцій. Порядок ухвалення міжнародною конференцією рішень.

Тема 10. Міжнародний захист прав людини.

10.1. Становлення та розвиток міжнародного права прав людини. Поняття міжнародного права прав людини.

Поняття міжнародного права прав людини. Головне завдання міжнародного права прав людини. Основні напрямки міжнародного захисту прав і свобод людини.

10.2. Джерела міжнародного права прав людини.

Основні універсальні міжнародно-правові акти у галузі захисту прав і свобод людини та діяльність органів, які здійснюють контроль за їх дотриманням. Основні регіональні міжнародно-правові акти у галузі захисту прав і свобод людини та діяльність органів, які здійснюють контроль за їх дотриманням.

10.3. Виконання Україною міжнародних зобов'язань у галузі захисту прав людини.

Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. і Звернення Верховної Ради України «До парламентів і народів світу» від 05.12.1991 р. Прийняття України в члени Ради Європи. Імплементация основних положень міжнародно-правових актів у галузі захисту прав і свобод людини в Конституції України 1996 р.

Тема 11. Міжнародне гуманітарне право.

11.1. Поняття і принципи міжнародного гуманітарного права.

Поняття міжнародного гуманітарного права (МГП). Характерна особливість МГП. Основна відмінність МГП від права війни. Основний принцип «права Гааги». Основний принцип «права Женеві» та його складові.

11.2. Джерела міжнародного гуманітарного права.

Міжнародний договір. Класифікація головних чинних договірних джерел МГП. Міжнародний звичай.

11.3. Початок війни та її міжнародно-правові наслідки.

Поняття збройного конфлікту міжнародного характеру. Дії, які вважаються збройним конфліктом міжнародного характеру. Поняття збройного конфлікту неміжнародного характеру. Воєнні дії, які вважаються збройним конфліктом неміжнародного характеру. Правові наслідки, які зазвичай передбачаються національним законодавством держав, у разі оголошення стану війни. Акти агресії, незалежно від оголошення війни. Початок юридичного стану війни і настання для всіх воюючих сторін певних міжнародно-правових наслідків у разі оголошення війни, навіть якщо за цим актом не слідує власне воєнні дії. Мета війни. Поняття театру війни та театру військових дій. Об'єкти, які не можуть використовуватися як театр військових дій.

11.4. Закінчення війни та її міжнародно-правові наслідки.

Поняття перемир'я. Місцеве і загальне перемир'я. Мирний договір як основна форма припинення стану війни. Наслідки для воюючих держав у разі припинення стану війни.

11.5. Правовий статус учасників збройних конфліктів.

Принцип розрізнення як один із ключових принципів міжнародного гуманітарного права. Особи, статус яких регламентується нормами міжнародного гуманітарного права. Поняття комбатантів. Зобов'язання комбатантів. Поняття незаконних комбатантів. Поняття шпигуна. Поняття найманця. Дії, які вважаються безпосередньою участю у військових діях. Поняття неучасників (некомбатантів) збройних конфліктів.

11.6. Режим військового полону.

Поняття та категорії військовополонених. Права та зобов'язання військовополонених. Права держави, яка тримає в полоні військовополонених.

11.7. Заборона та обмеження засобів і методів ведення війни.

Поняття засобів ведення війни. Методи ведення війни. Заборонені засоби ведення війни. Правовий статус ядерної зброї. Поняття мін, мін-пасток та заборона їх використання. Заборона піддавати цивільне населення або цивільні об'єкти нападу із застосуванням запальної зброї. Заборонені методи ведення війни. Воєнна хитрість та віроломство.

11.8. Нейтралітет під час війни.

Поняття нейтралітету і постійного нейтралітету. Обмеження на дії нейтральної держави під час ведення війни між іншими державами. Заборони для воюючих держав.

11.9. Режим воєнної окупації.

Поняття і види режиму воєнної окупації. Початок воєнної окупації. Окупаційна адміністрація. Заборони для держави, що окупує.

11.10. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів.

Поняття військових об'єктів. Поняття цивільних об'єктів. Особливий захист цивільних об'єктів. Міжнародно-правовий захист культурних цінностей. Римський статут.

Тема 12. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності.

12.1. Міжнародне співробітництво як пріоритетний напрям у протидії злочинності.

Принцип співробітництва держав. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності. Види (напрямки) міжнародного співробітництва у протидії злочинності. Двосторонній рівень співробітництва у протидії злочинності. Двосторонні міжнародні договори. Співробітництво держав на регіональному рівні у протидії злочинності.

12.2. Принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності.

Класифікація міжнародних принципів у протидії злочинності. Зміст принципу невідворотності покарання. Поняття принципу ефективності. Поняття принципу швидкого реагування. Поняття принципу ненадання допомоги у кримінальних справах політичного, расового, військового і релігійного характеру.

12.3. Правова допомога у кримінальних справах.

Принципові відмінності між правовою допомогою і міжнародним співробітництвом. Сутність правової допомоги у кримінальних справах. Поняття правової допомоги у кримінальних справах.

12.4. Міжнародно-правове регулювання інституту видачі осіб (екстрадиції).

Поняття екстрадиції. Укладення міжнародних договорів з питань екстрадиції. Правова основа екстрадиції. Принцип взаємності. Види екстрадиції. Імперативні підстави відмови у видачі осіб. Факультативні підстави відмови у видачі осіб. Запит на видачу. Поняття європейського ордеру на арешт. Головна мета європейського ордеру. Основні переваги європейського ордеру. Недоліки європейського ордеру. Видача осіб за українським законодавством.

12.5. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних міждержавних організацій.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) як загальновізнаний центр координації діяльності держав і міжнародних організацій у галузі протидії злочинності. Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол). Департамент міжнародного поліцейського співробітництва. Європейський поліцейський офіс (Європол). Європейська організація з питань юстиції (Євроюст). Європейський комітет з проблем злочинності (ЄКПЗ). Група зі співробітництва у протидії зловживанню наркотиками та їх незаконному обігу (Група Помпиду). Група держав по боротьбі з корупцією (Групи Греко) (GRECO).

12.6. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних неурядових організацій.

Об'єктивні умови діяльності міжнародних неурядових організацій. Міжнародна асоціація кримінального права (МАКП). Міжнародне кримінологічне товариство (МКТ). Міжнародний кримінальний і пенітенціарний фонд (МКПФ).

Тема 13. Міжнародне морське право.

13.1. Поняття міжнародного морського права, його джерела.

Поняття міжнародного морського права. Джерела міжнародного морського права.

13.2. Поняття та правовий режим внутрішніх морських вод.

Поняття внутрішніх морських вод. Склад внутрішніх морських вод. Поняття морського порту. Види морських портів. Зовнішня межа внутрішніх морських вод портів. Територія порту. Правовий режим внутрішніх морських вод. Кримінальна, цивільна та адміністративна юрисдикція у морському праві.

13.3. Поняття та правовий режим територіального моря.

Підстави для поширення суверенітету прибережної держави на морський пояс, що примикає до її берегів. Поняття територіального моря (або територіальних вод). Міжнародно-правовий режим територіального моря. Перелік дій, які вважаються такими, що порушують мир, порядок чи безпеку прибережної держави під час проході іноземним судном територіальних вод.

13.4. Прилегла зона: поняття, правовий режим.

Поняття прилеглої зони. Види контролю із метою недопущення порушень у прилеглий зоні. Адміністративна юрисдикція прибережної держави.

13.5. Поняття та правовий режим відкритого моря.

Критерії, що визначають статус відкритого моря. Свобода на певну діяльність у відкритому морі. Свобода рибальства у відкритому морі. Свобода судноплавства у відкритому морі. Право переслідування по «гарячих слідах».

13.6. Виключна економічна зона.

Поняття виключної економічної зони. Правовий режим виключної економічної зони. Обов'язки прибережної держави у виключній економічній зоні. Освоєння мінеральних ресурсів виключної економічної зони. Піддання делімітації виключної економічної зони.

13.7. Континентальний шельф.

Поняття континентального шельфу. Підводна окраїна материка. Комісія з питань кордонів континентального шельфу. Розмежування континентального шельфу. Поняття природних ресурсів континентального шельфу. Особливості здійснення суверенних прав прибережної держави стосовно континентального шельфу. Особливий режим розробки континентального шельфу.

13.8. Міжнародний район морського дна.

Поняття міжнародного району морського дна «Район». Район і його ресурси як загальна спадщина людства. Поняття «ресурсів» Району. Міжнародний трибунал з морського права (МТМП).

13.9. Міжнародні протоки та міжнародні канали.

Поняття протоки. Види проток, що використовуються для міжнародного судноплавства. Принцип свободи судноплавства і повітряних польотів. Поняття каналу. Правовий режим каналу.

Тема 14. Міжнародне повітряне право.

14.1. Поняття міжнародного повітряного права.

Поняття міжнародного повітряного права. Сфера дії норм міжнародного повітряного права. Основні джерела міжнародного повітряного права.

14.2. Міжнародні польоти і режим повітряного простору.

Загальні принципи міжнародного повітряного права. Поняття режиму повітряного простору і міжнародних польотів. Нижня та верхня межа повітряного простору. Правові підстави для виконання міжнародних польотів. Поняття міжнародного польоту. Регулярні та нерегулярні міжнародні повітряні польоти. Дозвільний порядок для нерегулярних польотів. Документи, які повинно мати кожне повітряне судно договірної держави, яке здійснює міжнародні польоти. Спеціально виділені коридори. Режим польотів над відкритим морем. Правовий режим польотів над архіпелажними водами. Режим повітряного простору над Антарктикою і польотів над нею.

14.3. Безпека цивільної авіації та відповідальність у міжнародному повітряному праві.

Нормативно-правове закріплення поняття «безпека». Проблема гарантування безпеки цивільної авіації. Міжнародні акти, які регулюють створення безпеки цивільної авіації. Проблема відповідальності в міжнародному повітряному праві. Відповідальність за шкоду, завдану третім особам.

14.4. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації.

Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО АО124). Характеристика Статуту ІКАО. Цілі та завдання ІКАО. Функції та компетенція ІКАО. Членство в ІКАО. Структура ІКАО. Припинення членства в ІКАО. Європейська конференція цивільної авіації (ЄКАК12в): основні завдання, структура, членство. Європейська організація по гарантуванню безпеки аеронавігації (Євроконтроль126): цілі, структура. Африканська комісія цивільної авіації (АФКАК): цілі, структура. Агентство з гарантування безпеки аеронавігації в Африці і на Мадагаскарі (АСЕКНА): цілі, структура. Латиноамериканська комісія цивільної авіації (ЛАКАК): цілі, структура. Центральнаамериканська корпорація по обслуговуванню аеронавігації (КОКЕСНА): цілі, структура. Рада цивільної авіації арабських держав (КАК АС131): цілі, структура.

Тема 15. Міжнародне економічне право.

15.1. Поняття міжнародного економічного права, його місце в системі міжнародного права.

Поняття міжнародного економічного права (МЕП). Норми міжнародного економічного права. Завдання норм міжнародного економічного права. Правова

основа становлення і розвитку міжнародного економічного права. Предмет міжнародного економічного права. Предмет міжнародного економічного права. Принципи міжнародного економічного права.

15.2. Джерела міжнародного економічного права.

Поняття джерел міжнародного економічного права. Правова основа становлення і подальшого розвитку міжнародного економічного права. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Поняття міжнародного договору у міжнародному економічному праві. Поняття міжнародно-правового звичаю у міжнародному економічному праві. Поняття судового прецеденту у міжнародному економічному праві.

15.3. Суб'єкти міжнародного економічного права.

Поняття суб'єктів міжнародного економічного права. Первинні (або основні) суб'єкти міжнародного права. Похідні (або вторинні) суб'єкти міжнародного права.

15.4. Міжнародні економічні договори.

Поняття міжнародного економічного договору. Основні завдання міжнародних економічних договорів. Основні ознаки міжнародного економічного договору. Види міжнародних економічних договорів.

15.5. Засоби вирішення спорів, що впливають з міжнародних економічних договорів.

Поняття міжнародного арбітражу. Основні принципи міжнародного арбітражу. Види міжнародного арбітражу (третейського розгляду), їх переваги та недоліки.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять

Назва теми	Зміст
Тема 1. Заняття 1. Поняття та сутність міжнародного права. Джерела міжнародного права.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття та зміст міжнародного права. 2. Система міжнародного права. 3. Імплементация норм міжнародного права. 4. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного права. 5. Співвідношення міжнародного і національного права. 6. Співвідношення міжнародного (публічного) і міжнародного приватного права. 7. Поняття джерел міжнародного права. 8. Міжнародний договір як основне джерело міжнародного права. 9. Міжнародний звичай. 10. Загальні принципи права.

	11. Допоміжні джерела міжнародного права.
Тема 2. Заняття 2. Основні принципи міжнародного права.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Юридична природа основних принципів міжнародного права. 2. Принцип суверенної рівності держав. 3. Принцип невтручання у внутрішні справи. 4. Принцип рівноправ'я та самовизначення народів. 5. Принцип незастосування сили або погрози силою. 6. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів. 7. Принцип непорушності кордонів. 8. Принцип територіальної цілісності. 9. Принцип поваги до прав людини й основних свобод. 10. Принцип співробітництва. 11. Принцип добросовісного виконання зобов'язань за міжнародним правом.
Тема 3. Заняття 3. Суб'єкти міжнародного права. Визнання і правонаступництво в міжнародному праві.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття суб'єкта міжнародного права. 2. Держава – основний суб'єкт міжнародного права. 3. Міжнародна правосуб'єктність народів і націй, що борються за незалежність. 4. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. 5. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень. 6. Міжнародна правосуб'єктність фізичних осіб. 7. Міжнародна правосуб'єктність транснаціональних корпорацій. 8. Визнання в міжнародному праві. 9. правонаступництво держав. 10. Україна як повноправний суб'єкт міжнародного права. 11. Україна в міжнародних організаціях.
Тема 4. Заняття 4. Право міжнародних договорів.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття права міжнародних договорів, його джерела. 2. Поняття міжнародного договору. 3. Класифікація міжнародних договорів. 4. Структура міжнародного договору. 5. Стадії укладення міжнародних договорів. 6. Тлумачення міжнародних договорів. 7. Припинення й зупинення дії міжнародних договорів.
Тема 5. Заняття 5. Відповідальність у міжнародному праві.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття й підстави міжнародно-правової відповідальності.

	<p>2. Види й форми міжнародно-правової відповідальності.</p> <p>3. Відповідальність держав у міжнародному праві.</p> <p>4. Відповідальність міжнародних міждержавних організацій у міжнародному праві.</p> <p>5. Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.</p>
Тема 6. Заняття 6. Територія в міжнародному праві.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <p>1. Поняття та види територій у міжнародному праві.</p> <p>2. Поняття державної території та її складові частини.</p> <p>3. Державні кордони: поняття, види, порядок встановлення.</p> <p>4. Міжнародно-правовий режим рік та озер.</p> <p>5. Міжнародно-правовий режим Арктики.</p> <p>6. Міжнародно-правовий режим Антарктики.</p>
Тема 7. Заняття 7. Міжнародно-правовий статус населення.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <p>1. Поняття населення в міжнародному праві.</p> <p>2. Міжнародно-правові питання громадянства.</p> <p>3. Правовий статус іноземців.</p> <p>4. Правовий статус осіб без громадянства.</p> <p>5. Особливості правового статусу осіб, що володіють множинним громадянством.</p> <p>6. Міжнародно-правовий статус біженців і внутрішніх переселенців.</p> <p>7. Право притулку.</p>
Тема 8. Заняття 8. Право зовнішніх зносин.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <p>1. Поняття права зовнішніх зносин, його джерела.</p> <p>2. Система органів зовнішніх зносин.</p> <p>3. Дипломатичні представництва: поняття, функції.</p> <p>4. Початок і закінчення дипломатичної місії. Дипломатичні імунітети та привілеї.</p> <p>5. Консульські установи: поняття, види, функції.</p> <p>6. Консульські привілеї й імунітети.</p> <p>7. Представництва держав при міжнародних організаціях.</p> <p>8. Спеціальні місії.</p>
Тема 9. Заняття 9. Право міжнародних організацій.	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <p>1. Поняття права міжнародних організацій, його джерела.</p> <p>2. Поняття, ознаки і класифікація міжнародних міждержавних організацій.</p> <p>3. Міжнародна правосуб'єктність і структура міжнародних міждержавних організацій.</p> <p>4. Організація Об'єднаних Націй: цілі, система органів, повноваження.</p> <p>5. Регіональні міжнародні міждержавні організації.</p> <p>6. Міжнародні конференції.</p>

<p>Тема 10. Заняття 10. Міжнародний захист прав людини.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Становлення та розвиток міжнародного права прав людини. Поняття міжнародного права прав людини. 2. Джерела міжнародного права прав людини. 3. Виконання Україною міжнародних зобов'язань у галузі захисту прав людини.
<p>Тема 11. Заняття 11. Міжнародне гуманітарне право.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і принципи міжнародного гуманітарного права. 2. Джерела міжнародного гуманітарного права. 3. Початок війни та її міжнародно-правові наслідки. 4. Закінчення війни та її міжнародно-правові наслідки. 5. Правовий статус учасників збройних конфліктів. 6. Режим військового полону. 7. Заборона та обмеження засобів і методів ведення війни. 8. Нейтралітет під час війни. 9. Режим воєнної окупації. 10. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів.
<p>Тема 12. Заняття 12. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міжнародне співробітництво як пріоритетний напрям у протидії злочинності. 2. Принципи міжнародного співробітництва у протидії злочинності. 3. Правова допомога у кримінальних справах. 4. Міжнародно-правове регулювання інституту видачі осіб (екстрадиції). 5. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних міждержавних організацій. 6. Міжнародне співробітництво у протидії злочинності у межах міжнародних неурядових організацій.
<p>Тема 13. Заняття 13. Міжнародне морське право.</p>	<p>Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття міжнародного морського права, його джерела. 2. Поняття та правовий режим внутрішніх морських вод. 3. Поняття та правовий режим територіального моря. 4. Прилегла зона: поняття, правовий режим. 5. Поняття та правовий режим відкритого моря. 6. Виключна економічна зона. 7. Континентальний шельф. 8. Міжнародний район морського дна.

	9. Міжнародні протоки та міжнародні канали.
Тема 14. Заняття 14. Міжнародне повітряне право.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття міжнародного повітряного права. 2. Безпека цивільної авіації та відповідальність у міжнародному повітряному праві. 3. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації.
Тема 15. Заняття 15. Міжнародне економічне право.	Розгляд та обговорення теоретичних питань за темою: 1. Поняття міжнародного економічного права, його місце в системі міжнародного права. 2. Джерела міжнародного економічного права. 3. Суб'єкти міжнародного економічного права. 4. Міжнародні економічні договори. 5. Засоби вирішення спорів, що впливають з міжнародних економічних договорів.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
Тема 1.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування.
Тема 2.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 3.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 4.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 5.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 6.	1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 7.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою. 4. Підготовка до контрольної роботи.
Тема 8.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Написання контрольної роботи за результатами вивчення тематики змістового модуля 1.
Тема 9.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 10.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 11.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 12.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 13.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою.
Тема 14.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Опитування у вигляді тестування. 3. Вирішення ситуаційних завдань за темою. 4. Підготовка до підсумкової контрольної роботи.
Тема 15.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вивчення теоретичного матеріалу за темою, опрацювання основних нормативно-правових актів за вивченим матеріалом. 2. Написання підсумкової контрольної роботи.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1 - 15).

Наочні (презентація (Тема 1 - 15).

Практичні (практична робота (Тема 1 - 15), кейс-метод (Тема 1 – 15) семінари-дискусії (Тема 1 - 15).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, яка передбачає такі контрольні заходи:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних занять і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі письмової контрольної роботи за результатами змістового модуля 1 та має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий контроль, що проводиться у формі письмової підсумкової контрольної роботи за результатами вивчення навчальної дисципліни та має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу навчальної дисципліни;

семестровий контроль, що проводиться у формі диференційованого заліку.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях, шляхом оцінювання рівня володіння студентами теоретичним матеріалом та правильністю виконання ситуаційних завдань, кожне з яких максимально оцінюється в 5 балів (максимально всього 65 балів).

Модульний контроль проводиться у формі письмової контрольної роботи за результатами змістового модуля 1, яка включає тестові завдання та оцінюється максимально в 10 балів.

Підсумковий контроль здійснюється у вигляді письмової підсумкової контрольної роботи, яка включає тестові завдання та оцінюється максимально в 25 балів.

Максимально можлива кількість балів за поточний, модульний та підсумковий контроль упродовж семестру – 100 та мінімально можлива кількість балів – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного, модульного та підсумкового контролю за накопичувальною системою. Здобувача слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами поточного, модульного та підсумкового контролю дорівнює або перевищує 60.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990 р. № 55-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>
3. Декларація прав національностей України від 01.11.1991 р. № 1771-ХІІ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1771-12#Text>
4. Загальна декларація прав людини. Міжнародний документ від 10.12.1948 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
5. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13.09.2007 р. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний документ від 16.12.1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
7. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів. Міжнародний документ від 23.08.1978 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text
8. Віденська конвенція про право міжнародних договорів. Міжнародний документ від 23.05.1969 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text
9. Про міжнародні договори України. Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-ІV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>

10. Про проголошення незалежності України. Постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 р. № 1427-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12#Text>

11. Про затвердження Положення про порядок укладення, виконання та денонсації міжнародних договорів України міжвідомчого характеру. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.06.1994 р. № 422. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/422-94-%D0%BF#Text>

12. Міжнародні соціальні інституції та програми [Електронний ресурс] : навчальний посібник / Г. В. Назарова, Е. Р. Степанова; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. — Електрон. текстові дан. (1,95 МБ). — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. — 285 с. : іл. — Загол. з титул. екрану. — Бібліогр.: с. 266-270. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30609>

Додаткова

13. Суц О. П. Особливості правового становища транснаціональних корпорацій / О. П. Суц // Наука і техніка сьогодні. Серія «Право», «Економіка», «Педагогіка», «Техніка», «Фізико-математичні науки». – Київ, 2023. – № 3(17). – С. 62-71. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29210>

14. Суц О. П. Місце міжнародного економічного права у системі права / О. П. Суц, О. Г. Остапенко, А. В. Матвєєва // Наукові інновації та передові технології (Серія «Державне управління», «Економіка», «Право», «Педагогіка», «Психологія»). - 2023. - № 3(17). - С. 176-184. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29209>

15. Міжнародне право. Методичні рекомендації до практичних завдань і самостійної роботи студентів спеціальності 291 "Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. М. Доценко. – Електрон. текстові дан. (123 ККБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 36 с. – Загол. з титул. екрану. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/27410>

16. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.

17. 9. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 590 с.

Інформаційні ресурси

18. Посилання на курс навчальної дисципліни «Міжнародне право» на сайті Персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=10143>

19. 20. Офіційний сайт ООН. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.un.org/en/>

20. Офіційний сайт ОБСЄ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.osce.org/>

21. Офіційний сайт Верховної Ради України. Розділ «Законодавство України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>